

Аргументативність науково-технічної статті

Роботу виконано на кафедрі англійської мови технічного спрямування №1 Національного Технічного університету України „Київський Політехнічний Інститут“. Стаття присвячена аналізу жанру наукової статті в аргументативному контексті. Розглянуто особливості когнітивного компоненту наукового дискурсу а також вербальні та невербальні засоби аргументації в науково-технічних статтях.

Ключові слова: науковий дискурс, аргументація, аргументативний дискурс, аргументативний хід, аргументативний крок, тезис, аргумент, дані, підстава, обмежувач.

Доронкіна Н.Е. Аргументативность научно-технической статьи

Статья посвящена анализу жанра научной статьи в аргументативном контексте. Рассмотрены особенности когнитивного компонента научного дискурса а также вербальные и невербальные средства аргументации в научно-технических статьях.

Ключевые слова: научный дискурс, аргументация, аргументативный дискурс, аргументативный ход, аргументативный шаг, тезис, данные, основание, ограничитель.

Doronkina N.E. Technical research paper argumentativity The article is intended to analyse the technical research paper in argumentative context. It is considered cognitive component features of scientific discourse and also verbal and nonverbal means of argumentation in technical research papers.

Постановка наукової проблеми та її значення. В процесі роботи над науковою статтею слід подбати про те, щоб переконати читачів у правильності викладеної інформації. Способом реалізації цієї стратегії є аргументативний дискурс, компоненти якого використовуються аргументаторами з метою максимального впливу на реципієнта. Отже, науковий дискурс має аргументативний характер. Оскільки наукова стаття належить до найважливіших і невід'ємних частин процесу наукового спілкування, то аналіз засобів реалізації аргументації зумовлює **актуальність цієї статті.**

Об'єктом цієї статті є аргументативний дискурс науково-технічних статей.

Предметом статті є встановлення характерних рис аргументативного дискурсу притаманних жанру науково-технічної статті.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

(Гніздечко, Валуєва) Як відомо, за прагматичною спрямованістю науковий дискурс належить до аргументативного та інформативного типу, що тісно пов'язані між собою, оскільки фактична сторона інформації здійснює вплив на читача, а будь-який аргумент підтверджує інформацію. Ілокутивна сила переконливості є невід'ємною складовою змісту наукових статей, доповідей та інших жанрів.

Комунікативний аспект наукового дискурсу – спосіб мовленнєвої дії на реципієнта. Він характеризується спрямованістю на зміну або доповнення моделі наукового досвіду останнього.

Когнітивний аспект наукового дискурсу відображає пізнавальний процес, що можна описати як послідовність дій з метою пошуку відповіді на пізнавально значиме питання. Крім того, в когнітивному дискурсі виділяють репродуктивний і креативний компоненти. Для технічних науково-технічних статей це відповідає теоретичному підґрунтю і науковій новизні дослідження. Когнітивний дискурс виступає у таких формах, як: аргументація, пояснення, класифікація, та ідентифікація.

Розглянемо детальніше одну з цих форм, а саме аргументацію. Аргументація - комунікативна діяльність суб'єкта у триєдності вербального, невербального і екстралінгвістичного з метою переконання адресата через обґрунтування правильності своєї позиції [Белова 1, 5]. Один з регулятивних принципів наукового дискурсу – це обґрунтованість висловлювань. Будь-яке нове положення або гіпотеза мають бути ретельно обґрунтовані за допомогою процесу аргументації. У науково-технічних статтях зустрічаються такі види аргументативних міркувань, як: доведення, спростування, підтвердження.

Кожен вид аргументативних міркувань описаний алгоритмічно [Кротков]. Зокрема доведення у науковому мовленні виступає як класичний текстотип, що репрезентує процес перетворення гіпотези в наукову теорію. В тексті доведення розпізнається на основі таких критеріїв як:

- комунікативно-функціональний. Доведення – текстова побудова, що виконує функцію встановлення істинності певного твердження з метою переконання учасників комунікації;
- композиційно - структурний. Доведення містить два обов'язкових блока: тезіс (ключова препозиційна частина) і аргументи (коментуючи частину), а також факультативну частину – висновок, що повторює тезіс варіативно;
- логіко-семантичний. В основі доведення лежить умовивід, тобто існує казуальний зв'язок між компонентами висловлювання. Тезіс відповідає на запитання :”Що доводиться?”, аргументи - “Чим доводиться?”, демонстрація оведення - “Як доводиться? ”
- мовний. В оформленні тексту, аргументу і висновків використовують типовий набір мовних засобів, що демонструють стилістико-мовленнєву системність текстів – доведень [Пузикова].

У всіх композиційних частинах доведення використовуються лексичні ідентифікатори.

Аргументація наукових статей належить до підготовленого типу. За характером аудиторії така аргументація є контекстуальною, тобто вона ефективна лише для певної аудиторії. Оскільки науковий дискурс є різновидом академічного дискурсу то для наукових статей характерна «демонстративна аргументація з експліцитними логічними зв'язками, чітким розгортанням доказів» [Белова 1, 15].

У англomовних науково-технічних статтях мають місце вербальні та невербальні засоби аргументації. Знакова невербальна аргументація, яка в той самий час належить до аргументації ілюстрації, широко представлена в наукових статтях цього типу. Таблиці, графіки, діаграми слугують наочності викладу інформації. Їх переконливість завжди базується на порівнянні.

Наприклад, графіки наочно демонструють різницю між розрахунковими та експериментальними даними. Таблиці – зручний інструмент систематизації, де порівнюються групи даних. Діаграми використовують, щоб показати динаміку змін фізичних величин. Все вищеназване, зазвичай, належить до аргументів автора статті.

До функцій дискурсного рівня належать прагмема, інформема, інфопрагмема, аксіологема, аргументема. Оскільки більшість наукових жанрів припускають лише об'єктивну та максимально раціонально викладену інформацію, то поява в них аргументем, що базуються на суб'єктивності, мало ймовірна [Белова 1, 104-106].

Вербальні засоби аргументації у науково-технічних статтях створюють ієрархію [Григорова 4, 282-284]. На лексичному рівні – це такі номінативні засоби, як: номінативно – перформативні дієслова (to note, to suppose, to think, etc.), модальні дієслова, модальні слова зі значенням припущення, слова та вирази зі значенням впевненості (it goes without saying, certainly, undoubtedly, etc.), заперечні частки, прийменники, допоміжні дієслова, емфаза, дієслова ментальної дії або стану (prove, mean, know), дієслова, що виражають потребу, примус, бажання (require, need, want), іменники з семантикою узагальнюючого характеру, прикметники з семантикою узагальнення (all, every), слова з семантикою кількісної оцінки (small, large, etc.), заперечні та неозначені займенники та інші. Виділимо також лексичні засоби, що слугують для з'єднання блоків: структиви, що означають послідовність аргументації, а саме: логічні конектори (therefore, so, etc.), нумеративні конектори (first, second, firstly, secondly, etc.), класифікуючі конектори (internationally, historically, on the national level, etc), протиставні сполучники.

До синтаксичних засобів належать: підрядні речення умови, загальні питання, здебільшого у непрямій мові (у тому числі риторичні питання), мовленнєві кліше, що виражають думку мовця.

Основні мовно – стилістичні прийоми аргументації – протиставлення та повторювання [Белова 1, 89]. Крім того переконання адресата відбувається через епістимічний стан мовця та послідовність викладу аргументів.

Когнітивний дискурс подразділяється на формальний (теоретичний) і емпіричний. Зазвичай, в науково-технічних статтях має місце як емпірична, так і теоретична аргументація [Ивин]. До засобів емпіричної аргументації належать:

- пряме підтвердження , тобто безпосереднє спостереження;
- індукція. Зазвичай емпірична аргументація має форму індуктивного умовивода;
- емпіричне спростування;
- наведення прикладу;
- ілюстрація.

Виділяють такі засоби теоретичної аргументації:

- дедуктивне обґрунтування, де положення, що потрібно обґрунтувати, логічно виводиться з вже обґрунтованих положень;
- системна аргументація – обґрунтування твердження шляхом включення його в обґрунтовану систему тверджень або теорію;
- аналіз тверджень з позицій можливості його емпіричної перевірки;
- методологічна аргументація – це обґрунтування шляхом посилення на надійний метод, за допомогою якого отримано твердження, що обґрунтовується.

Науково-технічні статті використовують всі вищезазвані засоби аргументації. В процесі дедуктивного обґрунтування широко використовуються формули, тобто закодовані з метою наочності речення.

Виділяють такі мовленнєві стратегії аргументації, як переконання, твердження та інші. Для науково-технічних статей переконання базується на інформації про факти та їх інтерпретація. У другому випадку автор статті висловлює свою думку або міркування з метою переконання читача.

Якщо розглядати дискурс за теорією як послідовність мінімальних сегментів або висловлювань, то можна сказати, що вони формують розділи і підрозділи науково-технічних статей [Тулмін]. Якщо для аналізу структури аргументації використовувати принцип розподілу тексту-аргументу на кроки, ходи та макроподи, то кожен розділ англomовної наукової статті, а саме : *Abstract – Introduction - Experiment Design / Methods- Results and Discussion- Acknowledgments*, репрезентує хід або макрохід. Кожен аргументативний хід складається з аргументативних кроків, що мають спільний глобальний тезис [Васильєв,37; Беседина,9-10]. Аргументативний крок – це комплекс аргументативних функцій, до яких належать:

тезис – положення, яке реципієнт має прийняти;

дані – інформація, яку реципієнт вважає істинною і яка є початковим пунктом для переконання реципієнта;

основа або підстава – думка, що веде від даних до тезису;

свідчення – деталізація або актуальне підтвердження підстави;

обмежувач – інформація про ступінь впевненості автора в правдивості тезису;

застереження – умови, за яких тезис не діє.

Особливості даної моделі для науково-технічної статті потребують більш детального опису.

Висновки. Отже, жанр науково-технічної статті виявляє як комунікативний, так і когнітивний аспект наукового дискурсу. Аргументація належить до форм когнітивного компоненту. За комунікативною метою дискурс наукових статей є полемічним, а за спрямованість комунікативних дій – наративним і аргументативним. Аргументативний дискурс науково-технічної статті має власний набір засобів її реалізації. Вербальні і невербальні засоби аргументації тісно пов'язані між собою. В наукових статтях широко представлена як емпірична, так і теоретична аргументація.

Перспективи подальшого дослідження. Одним із перспективних напрямів дослідження є структурно-функціональний аргументативний аналіз науково-технічної статті та розгляд її аргументативного фрейму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белова А.Д. Лингвистические аспекты аргументации. - К., 1997. – 300 с.
2. Васильев Л.Г. Аспекты аргументации. Тверь: тверск.гос. ун-т, 1992 42 с.
3. Гніздечко О. М. Авторизація наукового дискурсу: комунікативно-прагматичний аспект : Дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський національний лінгвістичний ун-т. — К., 2005. — 203с.
4. Григорьева В. С. Дискурс как элемент коммуникативного процесса: прагмалингвистический и когнитивный аспекты: монография / В. С. Григорьева. – Тамбов: ТГТУ, 2007. – 288 с.
5. Ивин А.А. Теория аргументации: Учеб. пособие. М.: Гардарики, 2000. 416 с.
6. Кротков Е. А. Научный дискурс // Современный дискурс-анализ http://www.discourseanalysis.org/ada2_1.pdf С.4-19
7. Пузикова З.Г. Функционально-стилевые варианты доказательства в русском литературном языке начала XXI века): Автореф. дис. ... канд. филол. наук/Пермский государственный университет. Пермь., 2007. – 25 с.
8. Crable R.E. Argumentation as communication: Reasoning and Receivers. Columbus (Ohio): A.Bell and Howell Company, 1976. 276 p.